

Список використаних джерел

1. Грицяк І. Міжнародні суди як учасники європейського самоврядування [Електронний ресурс] / І. Грицяк, Кротінов В. // Держава та суспільство – Режим доступу: <http://www.kbuara.kharkov.ua/e-book/putp/2013-2/doc/4/06.pdf>.
2. Яворська І. Роль і значення Суду ЄС у системі органів Європейського Союзу / І. Яворська // Вісник Львівського університету. Серія міжнародні відносини. – 2015. – №37. – С. 82–88.

Каленіков В.

*студент магістратури юридичного факультету
Тернопільського національного економічного університету
Науковий керівник: к.ю.н., доцент, доцент кафедри міжнародного права та
європейської інтеграції ТНЕУ
Саванець Л.М.*

СУЧАСНІ ТЕНДЕНЦІЇ РОЗВИТКУ ГААЗЬКОЇ КОНФЕРЕНЦІЇ З МІЖНАРОДНОГО ПРИВАТНОГО ПРАВА

Донедавна основним інструментом регулювання міжнародних відносин у сфері приватного права були двосторонні договори, які містили норми щодо правових відносин і міжнародної правової допомоги у цивільних справах. Проте положення таких договорів урегульовують відповідні відносини лише з певною країною, тоді як багатосторонні міжнародні документи надають змогу вирішити ці ж питання відразу з чисельною кількістю іноземних держав шляхом застосування одноманітного механізму. Основним засобом вирішення проблеми є уніфікація, під якою розуміється створення за допомогою міжнародних договорів однакових норм, що підлягають сприйняттю правом держав і таким чином забезпечують подолання розбіжностей у регулюванні міжнародних зв'язків.

Значною мірою сприяють уніфікації правових норм так звані модельні законодавчі акти. Модельні закони є рекомендаційними актами з типовими нормами. Вони не обов'язкові для держав, а слугують нормативним орієнтиром для внутрішнього законодавства, тобто, втілюючи у своєму законодавстві норми типового (модельного) закону, кожна країна має змогу пристосовувати його положення до своїх потреб [11, с. 37].

Уніфікація – це багатоплановий процес, який відбувається на універсальному та регіональному рівнях, стосується норм загального та спеціального характеру. У ньому беруть участь як держави, так і організації. Сьогодні на універсальному рівні уніфікацією охоплено чимало як міждержавних, так і неурядових органів і організацій. До найстаріших відноситься Гаазька конференція з міжнародного приватного права. Вперше вона скликана в XIX ст., а з 1955 року стала постійно діючою. Основна діяльність Гаазької конференції з міжнародного приватного права полягає у розробці багатосторонніх договорів (конвенцій) у різних сферах міжнародного приватного права. Конференція об'єднала зусилля майже усіх центральноевропейських та багатьох інших держав. Вона й сьогодні плідно

працює у кількох напрямках, уніфікуючи норми цивільного процесу. Про це свідчить той факт, що за післявоєнний час на сесіях Гаазької конференції прийнято майже 30 міжнародних конвенцій, здебільшого з питань цивільного процесу та сімейного права. [1]

Основне місце серед Гаазьких конвенцій з міжнародного цивільного процесу займає «Конвенція з питань цивільного процесу», схвалена у 1951 році та підписана 1 березня 1954 року. Раніше вона діяла в редакціях 1896 та 1905 років. Значна за обсягом, Конвенція 1954 року регулює процедуру вручення судових та позасудових документів, виконання судових доручень іноземних держав, внесення завдатку та стягнення платежів у випадку винесення й виконання рішень стосовно іноземців, надання безоплатно правової допомоги тощо. Гаазька Конвенція з питань цивільного процесу 1954 року є однією з таких, що визнані багатьма державами, та діє для України в порядку правонаступництва [2].

Починаючи з 2000 року, Україна стала учасницею трьох Гаазьких конвенцій:

— Конвенції про вручення за кордоном судових і позасудових документів у цивільних або комерційних справах 1965 року;

— Конвенції про отримання за кордоном доказів у цивільних або комерційних справах 1970 року;

— Конвенції, що скасовує вимогу легалізації іноземних офіційних документів 1961 року.

Потреба у застосуванні положень Гаазької конвенції про вручення за кордоном судових і позасудових документів у цивільних або комерційних справах 1965 року виникає у разі необхідності вручити судові документи, наприклад виклик до суду у цивільній справі, особі, яка проживає за кордоном. Адже, відповідно до нашого законодавства, у разі відсутності підтвердження про виклик до суду розгляд судової справи може неодноразово відкладатися [4].

Слід звернути увагу на те, що прохання про вручення таких документів може складатися лише судовим органом, що розглядає справу, який направляє його центральному органу України з виконання цієї Конвенції – Міністерству юстиції, яке, в свою чергу, пересилає прохання до центрального органу держави, де необхідно здійснити вручення.

На сьогодні учасниками цієї конвенції є Аргентина, Білорусія, Бельгія, Болгарія, Канада, Китай, Кіпр, Чехія, Данія, Єгипет, Естонія, Фінляндія, Франція, Німеччина, Греція, Угорщина, Ірландія, Ізраїль, Італія, Японія, Латвія, Литва, Люксембург, Мексика, Нідерланди, Норвегія, Польща, Португалія, Корея, Румунія, Росія, Словаччина, Словенія, Іспанія, Шрі-Ланка, Швеція, Швейцарія, Туреччина, Сполучене Королівство Великої Британії та Північної Ірландії, США, Венесуела, Антигуа і Барбуда, Багами, Барбадос, Ботсвана, Кувейт, Малаві, Пакистан, Сан-Марино і Сейшели.

З 2002 року Україна, як спостерігач, а з 2003 року – як повноправний член організації бере участь у роботі Гаазької конференції з міжнародного приватного права. 15 травня 2003 року Верховна Рада України прийняла Закон України «Про прийняття Статуту Гаазької конференції з міжнародного приватного права». [5] 3 грудня 2003 року депозитарію – Міністерству закордонних справ Нідерландів – передано грамоту про прийняття Україною

Статуту цієї Організації і з цієї дати Україна набула повноправного членства у Гаазькій конференції з міжнародного приватного права.

Якщо при розгляді цивільної справи виникає необхідність отримати свідчення особи, яка проживає або перебуває за кордоном, або витребувати якісь докази, що можуть знаходитися за кордоном, це можна зробити на підставі Гаазької конвенції про отримання за кордоном доказів у цивільних або комерційних справах 1970 року.

Вказана Конвенція застосовується у відносинах України з Данією, Мексикою, Люксембургом, Болгарією, Ізраїлем, Італією, Словенією, Сполученим Королівством Великої Британії та Північної Ірландії, Німеччиною, Фінляндією, Австралією, Швейцарією, США, Іспанією, Швецією, Норвегією, Аргентиною, Польщею, Словаччиною, Сінгапуром та Латвією.

Механізм направлення прохання про отримання доказів на підставі цієї Конвенції та його виконання аналогічний до механізму, передбаченого Конвенцією про вручення судових і позасудових документів у цивільних або комерційних справах 1965 року [6].

Однією з найбільш важливих та актуальних конвенцій Гаазької конференції з міжнародного приватного права є Конвенція, що скасовує вимогу легалізації іноземних офіційних документів 1961 року.

Основною метою цієї Конвенції є полегшення обігу офіційних документів, створених в одній договірній державі, які мають бути представлені в іншій державі - учасниці Конвенції. Конвенція відповідно замінює обтяжливі і часто тривалі формальності процесу легалізації офіційного документа простим проставлянням апостилю компетентними органами держави, в якій цей документ був створений.

Окрім того, документ, засвідчений апостилом, може бути пред'явлений у будь-якій державі - учасниці Конвенції.

22 грудня 2003 року Конвенція набула чинності для України. Починаючи з цієї дати, документи, які мають бути представлені на території однієї з договірних держав, у відносинах з якими застосовується вказана Конвенція, звільняються від консульської легалізації як формальної процедури, що вимагала обов'язкового посвідчення документів компетентними органами України з наступним засвідченням у консульській установі держави, на території якої документ має бути представлений.

Відповідно до ч. 2 ст. 3 Конвенції, що скасовує вимогу легалізації іноземних офіційних документів, проставлення апостилю не може вимагатися державами - учасницями Конвенції, якщо існують угоди між двома або декількома державами, які відмінюють або спрощують дану формальну процедуру або звільняють сам документ від легалізації [7].

Сучасні тенденції розвитку Гаазької конференції з міжнародного приватного права конкретизовані у травні 2000 року на 46-му засіданні Спеціальної комісії із загальних питань та політики. Рада дипломатичних представників прийняла доповідь під назвою «Гаазька Конференція з питань міжнародного приватного права напередодні нового тисячоліття: конкретні пропозиції стратегічних дій». Доповідь розроблена восени 1999 року неофіційною групою послів під керівництвом Г. Рейманна (на той час Посол Швейцарії) та може розглядатися як доповнення до Резолюції, прийнятої на

ювілейній 17-й сесії 19 травня 1993 року, якою визначено стратегічні напрямки діяльності Гаазької конференції з міжнародного приватного права, а саме:

- збільшення кількості держав-членів Конференції;
- розширення міжнародних контактів Конференції через збільшення кількості держав-сторін Гаазьких конвенцій [8, с. 51].

Набуття членства в цій міжнародній організації відкриває широкі можливості не лише для приєднання до існуючих конвенцій, а й для безпосередньої участі у розробці нових міжнародних інструментів у цій сфері. Не менш важливою є також можливість встановлення безпосередніх контактів із представниками інших держав, які відповідають за виконання положень Гаазьких конвенцій за кордоном [9].

Попереду ще чимало роботи і у напрямку приєднання до вже чинних конвенцій, і у напрямку участі у підготовці нових міжнародних інструментів. Основним орієнтиром притому є і буде першочергове забезпечення прав громадян України. Участь саме в означеній міжнародній організації сприяє врегулюванню широкого кола питань міжнародного приватно-правового характеру на багатосторонньому рівні, уникаючи необхідності укладення з кожною з іноземних держав окремих договорів [10].

Можемо зробити висновок, що Гаазька конференція з міжнародного приватного права постійно та динамічно розвивається. Першочерговими завданнями Конференції є регламентація вказаних вище відносин для всебічного захисту прав та інтересів суб'єктів права, створення єдиного правового простору щодо здійснення ними своїх прав та обов'язків, укріплення співпраці держав, які належать до різних економічних, правових, соціальних, культурних систем. Оскільки, реалізація прийнятих рішень сприяє більш швидкому та оперативному вирішенню питань, що виникають при їхньому виконанні.

Список використаних джерел

1. Інтернет джерело: http://pidruchniki.com/1566072147246/pravo/unifikatsiya_norm_mizhnarodnogo_tsivilnogo_protsestu_aktah_mizhnarodnih_organizatsiy
2. Інтернет джерело: http://zakon3.rada.gov.ua/laws/show/995_083
3. Про правонаступництво України. Закон України від 12.09.1991 №1543-XII // Відомості Верховної Ради України. – 1991. – №46. – Ст. 617.
4. Про приєднання України до Конвенції про вручення за кордоном судових та позасудових документів у цивільних або комерційних справах. Закон України від 19.10.2000 №2052-III // Відомості Верховної Ради України. – 2000. – №49. – Ст. 424.
5. Про прийняття Статуту Гаазької конференції з міжнародного приватного права. Закон України від 15.05.2003 №793-IV// Відомості Верховної Ради України. – 2003. – №30. – Ст.250.
6. Про приєднання України до Конвенції про отримання за кордоном доказів у цивільних або комерційних справах. Закон України від 19.10.2000 №2051-III // Відомості Верховної Ради України. – 2000. – №49. – Ст. 423.
7. Про приєднання України до Конвенції, що скасовує вимогу легалізації іноземних офіційних документів. Закон України від 10.01.2002 №2933-III// Відомості Верховної Ради України. – 2002. – №23. – Ст.153.
8. Попко В.В. Уніфікація норм міжнародного приватного права в рамках гаазької конвенції: дис. канд. юрид. наук: 12.00.03 / Попко Вадим Вікторович. – К., 2006. – Ст. 207.

9. Інтернет джерело: <http://www.kapitalizator.com/chlenstvo-v-haazkiy-konferentsiyi-z-mizhnarodnoho-pryvathnoho-prava>
10. Інтернет джерело: <http://old.minjust.gov.ua/4492>
11. Міжнародне приватне право: навч. посібник / за ред. В.М. Гайворонського, В.П. Жушмана – К.: Юрінком Інтер, 2007. – 368 с.

Копча С.

*студентка III курсу юридичного факультету
Тернопільського національного економічного університету
Науковий керівник: к. держ. упр., ст. викл. кафедри
міжнародного права та європейської інтеграції ТНЕУ
Дракохруст Т.В.*

УКРАЇНА НА МІЖНАРОДНІЙ АРЕНІ: СУЧАСНІ РЕАЛІЇ

Вступивши в третє десятиріччя незалежності, як і раніше залишається питання щодо ролі та місця української держави в сучасній системі міжнародних відносин. Відповідь ускладнюється тим, що існуючий світовий порядок зазнає істотних змін. Україна виступає на міжнародній арені як без'ядерна, позаблокова держава, котра прагне дотримуватися принципів і норм міжнародного права. Авторитет країни на міжнародній арені залежить головним чином від результатів її зовнішньої політики. Виважена і раціональна зовнішня політика створює передумови для прискорення політичного, економічного і соціального розвитку країни.

Щодо визнання нових реалій свідчить виступ у Страсбурзі (Франція) на початку квітня 2009 року президента США Барака Обами, в якому він заявив, що Америка готова до змін заради «спільного вирішення загальних проблем», «Америка не може змінюватися поодиноці» [1]. Промова Б. Обами демонструє готовність США відмовитися від дій в односторонньому порядку у напрямку конструктивної взаємодії з партнерами.

Зовнішня політика України формується на перехресті геополітичних інтересів США, ЄС, Росії, Азії. Цей фактор в більшій мірі визначає й вектор політичного процесу в Україні, який знаходиться в прямій залежності від того, які ціннісні пріоритети сприйме українська нація та її політична еліта.

«Доля України залежатиме від її здатності знайти свій шлях і модель налагодження дійсно рівноправної взаємодії у трикутнику США– Росія – ЄС, що являють собою гілки європейської цивілізації» [2]. Що стосується Сполучених Штатів, то вони не розглядають Україну в якості стратегічного економічного партнера, але проводять в країні послідовну політику, яка спрямована на засвоєння населенням демократичних цінностей, як головної гарантії збереження і розвитку демократії в світі, розповсюдження ліберально-демократичної форми правління і державного устрою. Інтереси США в Україні на пряму пов'язані з протистоянням з Росією. У розвитку американсько-російських відносин спостерігається тенденція циклічних змін періодів конфронтації та розрядки. Україну можна назвати моделлю співіснування різних етнічних груп і цивілізацій. Для України як географічного центра Європи